

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pre an 6 fl., $\frac{1}{2}$ an 3 fl., $\frac{1}{4}$ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pre 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$ an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericescă-politică.

Insertiuni

Un ă sir ă garmond:
odată 7 cr., a dóua órá 6 cr., a treia órá 5 cr.,
și de fie care publică-
țiune timbru de 30 cr.

Tot ă ce privesce fóea
să se adreseze la «Re-
dactiunea și Admini-
stratiunea Unirii»
in
Blasiu.

Anul ă III.

Blasiu 23 Septembre 1893.

Numérul ă 38.

O nóua cursă.

Fóea oficiósă (Hivatalos Közlöny) edată de Ministeriul ă de culte și instructiunea publică, în numérul ă 17 din a. c. publică o ordonanță a Ministerului, cu care invită pe auctoritățile șcólelor ă medie și ale preparandiilor susținute de confesiunile autonome, municipii, comune politice și fundațiuni, ca să se declare, dacă profesorii dela acelea institute voesc ă să între în fondul ă general ă de pensiune proiectat ă anume pentru acei profesori.

Acéstă órdonanță ne-a făcut ă impresiunea, că Ministerul ă voesc ă să întindă o nóua cursă, în care cu dor ă așteptă să prindă pe profesorii dela șcólele medii romănesci.

Avantajele materiale promise de proiectul ă guvernului ușor ă pot ă seduce pe ómenii, cari perd ă din vedere scopul ă mai înalt ă politic ă, ce se urmăresce și prin acest ă proiect ă.

Statul ă însuși are să plătescă la acest ă fond ă pe fiecare an ă suma de 60,000 fl., care va face să crească repede acest ă fond ă la un ă capital ă considerabil ă.

Susținătorii șcólelor ă au să plătescă pe fiesce care an ă 5% după salariul ă fiesce carui profesor ă, și din acestea 5% numai 2% se pot ă pune în sarcina profesorilor ă, ér restul ă trebuie să se plătescă din fondurile, din cari profesorii își capetă salarele.

Fiesce care școlari ă din gimnasii,

șcóle reale și preparandii trebuie să se taxeze în fiesce care an ă cu 3 fl. v. a. în favorul ă acestui fond ă.

Fiesce care profesor ă plătesce odată pentru totdeuna $\frac{1}{3}$ din suma aceea a salariului, ce trece preste 300 fl., precum și din fiesce care adaus ă de salarii, adecă din quinquenali ă.

Acestea sunt ă mijlócele materiale, cu ajutoriul ă carora are să se formeze fondul ă, și noi am ă fi cel dintăi ă, cari am ă saluta cu bucurie acéstă idee, dacă în schimb ă pentru aceste ă avantaje materiale nu ni-s'ar cere, să sacrificăm ă un ă drept ă cardinal ă al ă auctorităților nóstre școlare, și dacă nu s'ar verifica și aci vechea óicală: „Timeo Danaos et dona ferentes.”

Dreptul ă de pensionare este un ă drept ă de fórt ă mare importantă în mână celui ce-l ă esercitează. Până acum l'ău exercitat ă și-l ă exercitează auctoritățile nóstre școlare, adecă susținătorii șcólelor ă medii romănesci, și urmarea a fost ă, că profesorii nostri în virtutea acestui drept ă au rēmas ă pururea într'o legătură strinsă de dependință dela superiorii lor ă naturali, cari i-au aplicat ă și i-au plătit ă, și cari fiind ă romăni și de aceeași religiune cu ei, nu au abusat ă și nici nu au putut ă abusa de dînșii spre a-i face instrumente în contra intereselor ă bisericeii și națiunii nóstre.

Cu totul ă altmintrea ni-se înfățișează însă lucrul ă, dacă dreptul ă de pensionare pe profesorii dela șcólele nóstre romănesci ar trece în mână Ministerului

unguresc ă de culte și instructiunea publică. Fiesce care profesor ă în casul ă acesta va trebui să-și mēsure fiesce care paș ă, să-și cumpănescă fiesce care cuvint ă, să lucre într ă tóte după placul ă stăpănil ă sēu din Pesta, ca nu cumva ajungēnd ă în pozițiunea durerósă de a fi silit ă să se pensioneze înainte de a fi implinit ă serviciul ă de 30 de ani, să i-se facă dificultăți, sau să nu-și potă asigura cuantul ă acela de pensiune, a carui determinare de multe ori atirná mai mult ă dela bunăvoința stăpănil ă, de cât ă dela litera legii. Ér bunăvoința stăpănil ă din Budapesta ori ce profesor ă și-o póte asigura numai în casul ă acela, dacă desconsiderand ă sublima sa chemare de a cresce creștini buni și romăni buni, se va pune în serviciul ă ideilor ă periculóse ale șovinismului de astăđi magiar ă și ale liberalismului modern ă infectat ă de principii contrare religiunii creștine.

Dar dependința profesorilor ă romănesci dela Ministerul ă de culte și instructiunea publică devine și mai periculósă, după ce respectivii profesori au ajuns ă în pensiune.

Scim ă cu toți ă, ce rol ă jócă de comun ă toți pensionisti ă romăni în viața nóstră politică romănescă. De frică să nu-și perdă pensiunea, ei nu se arētă nicăiri, unde poporul ă romănesc ă își reclamă drepturile sale, sau dacă câte unul ă se și presentă la vre-o adunare națională, tace și se trage

Feuilleton.

Loterie.

Numérul ă; — Prețul ă: 30 cr. v. a. Bilet ă de participare la sortirea de obiecte, ce o va aranja Reuniunea femeilor ă romăne greco-catolice din Blasiu în favorul ă fondului sēu Jói în 31 August ă st. n. 1893. în sala dela „Hôtel Univers”. Inceputul ă sortiri ă sara la 8 óre. Numérul ă biletelor ă e 1200. Numérul ă câștigurilor ă 120. Tot ă pe 10 numeri se vine un ă câștig ă. Câștiguri principale vor ă fi trei în valóre de 40 fl. v. a. Numeri ă câștigători se vor ă publica. Rosa Munteanu m. p. presidentă. Aureliu P. Bota m. p. secretari ă.

Așa sună una din tipăriturile, cari le primii deunăđi învélite într'o cuvertă mărișoră. Pe mine totdeuna mē cuprinde spaîma, când ă vine la mine epistoleriul ă și deschidēndu-și traista scóte pe sama mea vre-o cuvertă mare. Cu judecătoriile nu-mi prea fac ă de lucru, și așa plicul ă acela mare cuprinde în stomacul ă sēu de regulă invitarea, ce mi-se face la vre-o contribuție filantropică,

— invitarea la contribuțiile celea nefilantropice mi-le aduce alt ă impiegat ă public ă,
— ori încunoscințarea, ce vre-o familie cunoscută mi-o trimite vestindu-mi fericita logodnă a ficei lor ă, să óicem ă Elvira — după cum spune matricula botezaților ă, o chēmă Marie Elvira. Numele Marie are trecere mare în împărăția cerescă, dar aci pe pământ ă, pe care Dumnezeu l'ă făcut ă așa de frumos ă, cât ă omului i-se pare a fi de prisos ă a se mai gândi și la împărăția cerescă, se mai șede unei fetițe frumoșe să pórt ă de pildă numele Elvira, nume plin ă de parfum ă poetic ă. Dar e ă, deși nu-mi lipsesce cu desevărsire idealismul ă, — ori póte chiar ă pentru că nu-mi lipsesce, — am dispus ă, ca fetele mele, — am și e ă dóuē, — să pórt ă numai numele Marie și Elisaveta. Altcum gusturile sunt ă fórt ă diferite. Acestea le-am spus ă numai așa ca în trecēt ă. Incunoscințarea despre logodnă mē înspăimintă nu dórá pentru că imi aduce aminte de aceea, că fetele mele încă nu-s ă măritate, căci ele umblă încă la școlă și până la măritiș ă le vor ă mai trece vre-o dece ani; ea mē înspăimintă, pentru că imi prevestesce un ă ospētă, și apoi cine nu scie, că cu speșele ospetelor ă și ale pomenilor ă,

cum se fac ă pe la noi, s'ar putē resolvi pe deplin ă cestiunea șcólelor ă populare?

Invitările la contribuții filantropice încă mē înspăimintă une ori, și anume atuncia, când ă se întâmplă, de am să petecesc ă în pripă vre-o spărtură în economia mea și banii nu mē prea imbuldesc ă. Dar preste tot ă vind ă nimeni nu are dreptul ă de a óice despre mine, că așa fi dela Daea săsescă.

Am rupt ă plicul ă și am scos ă dintr'insul ă mai multe hărtii tipărite tot ă într'o formă. Numai numerii lor ă diferia ă. Aceștia însă nu vi-i spun ă. Mē tem ă, că-mi veți afla numele.

De odată cu hărtiile acelea am scos ă din plic ă și o epistolă. E subscrisă de o dómnă din Blasiu, — numele nu impórtă. Ea imi spune între altele, că obiectele, cari au să fie sortite, sunt ă contribuiri de ale membrilor ă și binevoitorilor ă Reuniunii. Imi spune și aceea, că nu cumva să mē facă să nu cumpēr ă losurile împrejurarea aceea, că 31 August ă, terminul ă tipărit ă pe losuri, a trecut ă. Sortirea s'a amănat ă adecă din anumite cauze până în 30 Septembre.

Lucru frumos ă sortirea acéstă, gândiam, așa de frumos ă, cât ă e vrednic ă, să formeze tema unei foite a „Unirii”.

totdeauna într'un colț, ca să p^otă privi neprivit^u de alții.

Ei bine! Iertat^u ne este nou^e, să condamnăm capitalul de sciință și cultură, ce-l^u represintă profesorii nostri, la rolul meschin^u, ce-l^u au pensionistⁱⁱ statului?

Cei mai mulți dintre profesorii nostri și după un^u serviciu de trei decⁱ de ani au destulă putere fizică și intelectuală, pentru ca să p^otă fi în fruntea mișcărilor noastre politice, naționale, culturale, și să conlucre la înaintarea sfintei biserici. Nu trebuie deci să lăsăm^u, ca această putere să se p^ordă mai virtos^u la o națiune, care în urma împrejurărilor grele politice trebuie să-și trimită pe mulți dintre fiii săi preste hotar^e sau să-și deplângă în temnițe.

Nu trebuie mai virtos^u să lăsăm^u, ca o clasă atât de puternică ca profesorii nostri să ajungă a fi chiar^u periculoasă pentru biserică și națiune. S'ar p^ot^u adevă^o întâmpla, ca întrând^u în fondul proiectat^u și profesori de aceia, cari la două dintre gimnasiile noastre sunt^u totodată și preoți, vre unul dintre aceștia să-și uite cu totul de caracterul său preoțesc și de datorințele sale sacre împreunate cu acest^u caracter^u. În casul acesta trist^u auctoritatea bisericăscă nici nu ar mai p^ot^u disciplina pe un^u atare preot^u pus^u în pensiu^e de guvern^u, căci acela, când^u ar ved^e, că-l^u ajunge justiția bisericăscă, s'ar p^ot^u mântui de ori ce urmări neplăcute prin aceea, că s'ar ar^eta „mare patriot^u“ înaintea stăpânului său din Pesta, care pentru acest^u patriotism fals^u l'ar susțin^e chiar^u și când^u ar fi comis^u cele mai grave atentate în contra caracterului preoțesc și în contra intereselor bisericăscă și naționale.

Dacă vrem^u deci să conservăm^u spiritul adevărat^u românesc și cre-

știnesc^u în profesorii dela școlile noastre romănesci, nu este cu puțință, ca auctoritățile bisericăscă să-și dea învoirea, ca acei profesori să între în proiectatul^u fond^u de pensiu^e.

Nu o p^ot^u însă face această mai cu samă auctoritățile acelea bisericăscă, cari aplică la gimnasiile lor^u preoți în calitate de profesori, pentru că este anticanonic^u, ca nisce preoți să fie scoși de sub jurisdicțiunea auctorității bisericăscă în o afacere importantă ca pensionarea, și dați sub jurisdicțiunea auctorității politice.

Și o^ure nu este necuviincios^u, ca auctoritățile bisericăscă de bună voie să-și dea din mână un^u drept^u așa de momentos^u? Căci Ministrul^u nu le silisce, să o facă această. Și apoi dacă tradarea acestui drept^u n'ar fi cel^u puțin împreună cu jertfe! Inșă ea este împreună cu mari jertfe din partea auctorităților bisericăscă, pentru că și ele trebuie să contribu^ească la fondul proiectat^u, și spre acela-și scop^u sunt^u silite să pună și taxe pe credincioșii săi, cari cercet^eză școlile secundare.

Așa dară din ori ce punct^u de vedere am^u considera lucrul^u, trebuie să ajungem^u la concluziunea, că profesorii nostri din interes^u mai înalt^u bisericăscă și național^u românesc^u nu trebuie să între în fondul de pensiu^e proiectat^u de Ministrul^u de culte și instrucțiunea publică.

Prin acestea însă nu vrem^u să dⁱ-cem^u, că s^ortea profesorilor nostri să nu se amelioreze și asigureze și pentru casul^u, când^u ei nu ar mai p^ot^u funcționa. Facă-se pentru dinșii fonduri de pensiu^e cât^u se p^ot^u de mari din partea auctorităților noastre bisericăscă. Se p^ot^u, că bisericile romănesci și națiunea noastră din cauza lipsei de mijloce nu vor^u fi în stare a crea profesorilor

pensiuni așa grase, precum le proiect^eză statul^u, însă de altă parte nu se p^ot^u presupune despre profesorii romănesci, că nu vor^u țin^e cont^u de necasurile și lipsele, ce trebuie să le sufere națiunea noastră, dela care guvernul^u numai iea, dar în schimb^u nu-^ui dă nimic^u afară de prigoniri.

Vecinii nostri dela „Közérdek“. — F^oea „Közérdek“ din Alud^u ne-a făcut^u deosebita on^ore de a publica în numărul^u său 38 din a. c. articolul^u apărut^u în f^oea noastră în numărul^u 36 sub titlul^u: „Sperarea noastră.“ Ne pare bine de această, căci cel^u puțin vor^u p^ot^u ved^e și cercurile magiare, că politica de prigonire inaugurată în contra naționalităților produce amărăciune chiar^u și în cercurile acelea romănesci, unde sunt^u cei mai pacinici omeni de pe lume, și unde omenii își dau silința a-și năduși chiar^u și cele mai nobile și îndreptățite simț^eminate, numai ca să fie pace.

Ne pare însă rău, că „Közérdek“ nu scie învăța nimica din acest^u articol^u, căci dacă ar fi învățat^u, nu se întorcea în contra noastră, ca să ne dea lecțiunii, că ce ținută politică trebuie să avem^u noi, ci s'ar fi întors^u în contra conaționalilor săi, și le-ar fi spus^u, că politica lor^u de prigoniri și violențe este greșită și că dacă voesc^u să fie liniște deplină în țară, trebuie să încete cu scenele neomenose dela Turda, Șimleu, Arad și Oradea și cu întemnițările sistematice, sub a căror^u impresiune dureroasă s'a scris^u articolul^u nostru.

Domnii dela „Közérdek“ însă n'au făcut^u o această, precum s'ar fi putut^u aștepta dela nisce omeni, cari își dau aerul^u de a fi iubitori de pace și unire între naționalități, ci din contra voesc^u să introducă un^u nou sistem^u de asupraire: să facă din auctoritățile noastre bisericăscă nisce sbiri politici, cari să pună scăluș^u în gura tuturor^u, cari mai au curajul^u a-și esprima vederile politice și ne-

Omul^u să consacre pe sama un^u scop^u filantropic^u câteva obiecte, de cari se p^ot^u lipsi, și cu obiectele acelea să se aranjeze un bazar^u, o tombolă ori o sortire. Nu e asta o cerșitorie nobilă? Adevărat^u că ea une oria e împreună și cu neplăceri, dar chiar^u neplăcerile acestea sunt^u, cari mă fac^u să mă închin^u înaintea celor^u ce o sevăresc^u.

Dar am e^u obiecte de acelea, de cari să mă p^ot^u lipsi? Firesce că ai. Un^u filosof^u, precum imi aduc^u aminte a fi cetit^u, privind^u în jurul^u său a esclamat^u: „Ce de lucruri, de cari n'am lipsă!“ Nu-^ui crezi? C^oercă a te desbăera de unele din prisosințele tale cele „neap^orat^u de lipsă“, și te vei convinge, că ești omul^u cel^u mai tiranisat^u de lucruri de prisos^u. Ori închipuesce-te în călătorie. Cât^u de plăcută îți este! Și nici nu ba^gi de samă, că îți lipsesc^u multe lucruri, pe cari acasă le ai, și dacă nu le-ai av^e, îți închipuesci, că și-ai blăst^ema zilele.

La zilele onomastice și natale și la anul^u nou se adună în casa ta o mulțime de daruri, și în călătorii îți îndoi cuferul^u cu fel^u de fel^u de m^erunțisuri folositoare și nefolositoare și le numesc^u suveniruri de călătorie. Ai dovedi o lipsă foarte mare de pietate, dacă ai da din mână obiecte de acelea. Dar aci totuși s'ar p^ot^u aplica principiul^u acela, pe care omenii de când^u e lumea mult^u și-au bătut^u capetele să-l^u afe, dar nu l'au putut^u afa, până nu au dat^u Iesuiții de el^u. Dacă nu-^ui crezi, că e așa, te rog^u, cetesce „Gazeta Transilvaniei“. Principiul^u acela dice, că scopul^u sf^ontesce mijlocele. Aplică-l^u în casa ta. Privește numai în jur^u de tine și

vei afa în casa ta destule obiecte, cari își au tot^u aci în casa ta și câte un^u duplicat^u, și după ce fute bine și între mai bine, de când^u e lumea, decurge într'însa o luptă înverșunată, de ce să nu introduci lupta asta și în lumea ta, în locuința ta? De ce să nu dai din mână un^u lucru, de care te poți lipsi, și care ajung^und^u în altă mână aco- pere p^ot^u o lipsă, fiind^u că nu-și afa duplicat^u, care să-^ui fie cuprins^u deja locul^u? C^oercă deci în casa ta în toate unghiulețele și afa multe lucruri, a căror^u esistență o observi numai atunci, când^u ele nu mai sunt^u, dar după ce nu le mai ai, le dai cur^end^u uitării. Mai afa câteva brodar^ui, la cari nepoțica ta, fata sorei tale, pe când^u era de dece ani, a lucrat^u până târziu noptea, pentru ca să te surprindă la ziua onomastică. Mai afa câteva esemplare din colecțiunea ta de romanele, — edițiunea s'a petrecut^u de mult^u, — le provezi cu un^u autograf^u, și — fericiți muritorii, cari le câștigă. Acestea toate le pachetezi laolaltă și le spedezi comitetului celui ce s'a pus^u în serviciul cerșitoriei filantropice. Și să vezi, că mângăerea, ce și-o dă fapta bună, n'ai da-o pentru un^u corn^u de țară. Nu crezi? C^oercă!

A da e mai fericit^u decât^u a lua. Dar omul^u cuminte le împreună înțelepțesce amindou^e. Preste tot^u vorbind^u e mai gre^u a da decât^u a lua. În casuri ca cel^u de față se întorce înșă lucrul^u. Dar pe lângă totă greutatea de a lua va trebui să capitulezi, dacă te duci în localul^u, unde se sevăresce sortirea. La intrare te întimpină de amindou^e părțile cu asalt^u fetițe drăgășe cu

suris^u pe buze și cu losuri în mână. Proiectilele ochilor lor^u domină întrarea salei întocmai precum proiectilele tunurilor de pe Dardanele domină întrarea în Marea Marmara. Care va fi puternicul^u acela, care să nu capituleze?

O apucătură mai viclenă a sexului frumos^u și o năvală mai genială asupra bietului nostru busunariu^u nici că se p^ot^u închipui. Dar câte nu iertăm^u damelor^u? Putem^u deci să le iertăm^u și apucătura asta cu atât^u mai virtos^u, cu cât^u ea este de tot^u desinteresată. Mai ales^u noi avem^u mare lipsă de ea, pentru ca și noi să ne dedăm^u ca alte popor^e a fi gata de a jertfi bucuroși din averea noastră privată pentru promovarea binelui comun^u. Să mi-se ferte observarea asta, dar pună-și cetitorii acestor^u rinduri mâna pe inimă și mărturisescă po-căiți, că spiritul^u de jertfă nu ne este virtutea cea mai de frunte.

De închiare doresc^u, ca alții să nu o pătescă ca mine. Cu ocaziunea unei loterii de acestea cump^orasem^u mai multe losuri. Unul^u mi-se sort^ui, și eu îl trimisi^u comitetului aranjatorii cu rugarea, ca obiectul^u câștigat^u să se trimită pe adresa soției mele. Voiam să-^ui fac^u o surprindere. Cu câteva zile după aceea sosi^u la prând^u acasă, și soția mea imi arată, ce l-am câștigat^u. Era o vasă, pe carea soția mea o afa a fi de prisos^u în locuința noastră și o trimisese comitetului, pentru ca și ea să servescă ca obiect^u de câștig^u. Ea se vede că s'a fost^u datat^u la noi, căci s'a rentors^u acasă.

multămirea adâncă și îndreptățită, de cari sunt cuprinși.

Domniile lor nu se multănescu cu întregul personalul administrativ, judiciar, și polițenesc, care chiar și în Blași, adecă într'unu centru românesc și în ținutul lui românesc, este în contra legii aprôpe întregi magiar și care dacă nu s'ar turbura și pentru cele mai inofensive lucruri, pôte că „Közérdek“ nu ne făcea onôrea de a se ocupa de noi, nici nu le este de ajuns, că au procurori, cari ne pot regula după dragă voea lor, ci ar vré, ca și Vicariul capitulari să se facă unelta lor pentru asuprirea noastră.

Dorința acésta însă nu li-se pôte împlini, pentru că fôea noastră se inspiră numai din iubirea de biserică, națiune și patrie a unor persoane private, cari au întemeiat'o, însă nici de cum din vederile politice ale vre-unei persoane eclesiastice, fie aceea ori cât de sus pusă. Așa a fost acésta sub Mitropolitul Vancea, așa este și acum sub Vicariul capitulari și așa va fi și pe viitor. Noi nu suntem organul oficios ori oficial al unei persoane eclesiastice, care conduce destinele bisericei noastre, ci reprezentăm vederile unui grup de omeni, cari am întemeiat cu jertfe materiale proprie acestu organ, și-lu susținem cu multă abnegațiune, pentru ca să apărăm biserica, națiunea și patria noastră în contra tuturor, cari le-ar ataca. În lucrarea acésta însă nimeni nu pôte și nu-i este iertat a ne împedea, ori cât de tare ar dori-o domni dela „Közérdek“, precum a dorit'o într'o cauză de sciință și dl Densuşan, ca și prin acésta să se dovedescă, că „les extrêmes se touchent“.

Revistă bisericescă.

Din Patrie.

Cu privire la politica bisericescă a guvernului în cele din urmă s'au pronunțat și Sasii. Comitetul central electorali în o conferință ținută în afacerea acésta la Sibiu în 14 a. c. a hotărât, ca deputații Sasi să rămână și pe viitor în partidul guvernamental, după ce politica bisericescă a guvernului nu este cauză, pentru care ei să iese din acestu partid. Sasii dela Brașov nu sunt multămiți cu hotărârea comitetului central, ci în o adunare foarte bine cercetată, în care au fost reprezentati mai ales Sasii tineri, s'au declarat în contra politicei bisericesce a guvernului și în sensul acesta au înaintat un protest comitetului central. Cu protestul Brașovenilor consimț și Sasii dela Sighișora.

Ministrul de interne sub pretextul colerei a oprit ținerea congresului catolic convocat pe 10 a. c. în Szabadka. Congresul se va ține pe la începutul lunii viitoare, de va concede dl ministru.

Diarul „M. Allam“ dice, că este informat din locu competent, că famosul proiect de lege despre căsătoria civilă acum scie Dumneșu a cătea oră este retrimis din cancelaria de cabinet a Maestății Sale la ministeriul de justiție spre a-lu îndrepta.

Mai în urmă a fost retrimis numitul proiect din cauză, că între punctele, din cari se pôte despărți căsătoria, se numără și „ura nedumerită“. Este

cunoscut, că la acatolicii din patrie și acum cele mai multe căsătorii, altcum validu închiate, se despărtesc din motivul urei nedumerite și a părăsirii cu necredință. Noi credem, că dacă nu va mai figura în proiectul guvernului ca motiv despărțitor de căsătorie nici „ura nedumerită“, atunci nici chiar protestanții nu vor susține acestu proiect în camera deputaților, de cumva va ajunge vre o dată acolo.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Maestatea Sa Monarchul din incidentul marilor manevre din a. c. se află la Güns (Köszeg). În 17 a. c. Maestatea Sa a primit ca oșpeți pe împăratul Germaniei și regele Saxoniei. Primirea și ovațiunile făcute înalților oșpeți au fost mărețe. În visita, ce au făcut'o acești oșpeți rari Maestății Sale, și patriei noastre este un semn nu numai alu amicitiei curților domnitore din Austro-Ungaria și imperiul german, dară și alu strinselor relații politice dintre aceste două împărății mari.

Tot în 17 a. c. Maestatea Sa a primit și diferitele deputații. Cătră clerul catolic a dîs Monarchul, că să lucre cu zel în scopul, ca pe lângă *menținerea demnității* statului și a *bisericei* să nu sufere interesele publice și pacea religioasă atât de mult dorită. În răspunsul acesta catolicilor cu dreptul vedu un indemn de a apăra și pe viitor cu energie interesele bisericesce și a lucra, ca în executarea reformelor proiectate să se valideze principiile bisericesce. Se înțelege dela sine, că cuvintele Monarchului nu sunt pe gustul liberalilor, din care cauză foile liberale, cari nu stau în serviciul guvernului, atacă pe dl Wekerle pentru răspunsul dat de Maestatea Sa clerului catolic.

Mare resensu a produs în presa magiară opozițională răspunsul dat de Maestatea Sa reprezentanților municipali conduși de comitele Radó, cărora li-s'a dîs, că municipiile sunt chemate, ca pe lângă împlinirea datorințelor administrative să conlucre și întru aceea, ca să apere poporul de influința vorbelor seducătoare și a promisiunilor zădarnice și să cultive semința înțelegerii pacifice și a muncii folositoare. „La tôte acestea oferesce unu teren vastu acea basă, pe care iubita mea Ungarie în ultimele decenii înflorește atât de îmbucurător. Clătirea acesteia, ca a unui pactu bilateral, ar slăbi nu numai încrederea în stările legale existente, ci s'ar opune de-a dreptul intereselor adevărate ale țerei, precum și ale monarchiei întregi și în consecință și obligamentelor mele de regent. Eu conțez în privința acésta la conlucrea Dvostre.“ Prin cuvintele Monarchului se condamnă tendințele partidului 48-ist și independist magiar, cari voescu schimbarea raporturilor create prin pactul dualisticu dela 1867. Adecă la B.-Șebeșu Monarchul a reprobat șovinismul magiar, care față cu naționalitățile se manifestă în agitațiunile presei și în de-

monstrațiunile de stradă, érá față cu dualismul și armată în propagarea ideilor și cultului lui Kossuth.

Foile kossuthiste cred, că cuvintele Monarchului sună la adresa contelui Apponyi și a partidului național, cari afirmă, că stau pe basa pactului din 1867, în realitate însă nu sunt mai puțin esagerați în aspirațiunile lor decât aderenții lui Kossuth. Ori căru partid va suna admonițiunea Monarchului, este faptu constat și de presa magiară, că Ungurii au așteptat, să li-se dea naționalităților lecțiune aspră, dară lecțiunea nu s'a dat naționalităților, ci șovinistilor magiar.

Austria.

Guvernul austriac prin unu ordin din 12 Sept. a introdus starea de asedi în Praga. Ansă au dat agitațiunile continue ale partidului Cehilor tineri. Poporul nemulțămît cu actualul sistem de guvernare cu ocaziunea serbării zilei onomastice a Maestății Sale a inscenat demonstrațiunile de stradă, érá la 12 a. c., ziua aniversară a publicării rescriptului împărescu din 1871, prin care se promite și încoronarea Monarchului ca rege alu Boemiei, Cehii tineri au voit să aranjeze o grandioasă manifestațiune pentru dreptul publicu boem. În urma ordinului citat dreptul de întruire, libertatea cuvintului și a presei sunt suspendate. Mai încolo s'a sistat funcțiunea curții cu jurați și s'a oprit aparițiunea alor trei foi cehice. Dispușiunile excepționale ale guvernului au produs un mare resensu în poporul ceh. Organul Cehilor tineri „Narodny Lyst“ probabil va apăre pe viitor în Brünn. Foile Cehilor bătrâni fac aspre imputări Cehilor tineri, cari prin purtarea lor au dat ansă guvernului, să suspendeze constituțiunea, érá cele germane preste totu sunt multămite cu procedura guvernului.

Noi credem, că măsurile extraordinare, la cari a recurs dl Taaffe, nu vor fi în stare să pună capet la agitațiunile Cehilor tineri, ci numai le va potența cu atât mai virtos, că aceștia au dat de ajuns dovede, că se pricepu la agitațiunile politice.

Francia.

În Francia se fac pregătiri grandioase pentru primirea escadre rusesce, care va sosi în zilele acestea în portul dela Toulon. Prin primirea acésta voescu Francesii să dovedescă simpatia și legătura strinsă, ce se află între dîșii și între Ruși. Germanii vedu în apropierea Rusiei de Francia unu pericolu pentru țara lor și pentru tripla alianță, pentru aceea foile germane se silesc a micșora importanța serbarilor, ce se aranjează la Toulon. „Köln. Zeitung“ crede, că tripla alianță va răspunde alianței franceze-rusesce prin aceea, că va trage în partea sa pe Svedia și așa va fi alianță împătrată. În cercurile politice rusesce nu se dă credemintu faimei despre o apropiere a Svediei de întreita alianță, după ce relațiunile dintre Svedia și Norvegia sunt destul de încordate.

Tot în ziua visei dela Toulon escadra engleză va debarca la țermii italieni. Unele foi și în această vedă o apropiere a Angliei de Italia și de întreita alianță. „Hamburg. Nachrichten“, fõe acreditată a principelui de Bismark, nu-și face iluziuni cu privire la apropierea Angliei de puterile Europei centrale. „Anglia atât în timpul de pace, cât și în timpul de război are o unică ținută în vedere, apărarea propriilor interese.“ Până când aceste interese nu sunt amenințate, nici Anglia nu-și va părăsi poziția sa neutrală.

Correspondințe.

Stimate Domnule Redactor!

Vandalismul din Oradea-mare, purtarea necualificabilă a compatrioților de acolo manifestată față de preabunul și iubitul nostru Episcopul Escelența Sa Mihailu Pavelu și față de Ven. Capitulu a indemnătu pe credincioșii fideli gr. cat. din districtul protopopescu a conveni într'una pentru de a-și exprima stima și iubirea, cu care totdeauna dătorescu celui mai bun Părinte sufletescu, acum însă cându pentru cauza comună, pentru biserică și interesele noastre, inocentă a suferit, — în deosebire simțim îndatorăți a da expresia alipirii noastre fiesci. S'a și făcutu acesta prin următoarele orduri:

Escelentissime și Reverendissime Domnule Episcopu!

Alu nostru grațiosu Părinte!

Subscriși ca esmișii comunităților bisericesci aparținătoare districtului protopopescu de Sarmariu adunați într'una în Ovari cu unanimitate venim, ca cei mai umiliți și sufletesci a ne exprima cea mai adâncă alipire și stimă, cu cari acum în deosebire Vă datorim. Acum, dicens, cându Escelența Vostră ca și Părintele nostru sufletescu, ca și Capulu nostru ați înduratu o nespasă durere sufletescă provenită prin și din faptul murdar și necualificabilu comis contra Escelenței Vostre, a Preaveneratulu Capitulu, ma chiaru contra sfintei noastre biserice — din partea compatrioților oradani răpiți de idea sclintită a șovinismulu turbatu; întunecați la minte și judecată într'atata, câtu deși dîlnicu pot vedea faptele gloriose și nici cându peritore a marinosității, ce în mijloculu lor le-ați făcutu și faceți, totuși necugetându, că prin aceea înși-și dau testimoniul de paupertate a judecății lor, atribuescu mai multu credemintu unu răsbunătoriu și fiu rătăcit, cum e A. Pituk, decâtu însu-și ochiloru lor proprii.

Dar inima noastră palpitază acum mai multu ca ori cându pentru preaiubitulu nostru Părinte sufletescu; numele Escelenței Vostre și prin îndurarea acestei lovituri nemeritate va fi mai strălucitoriu.

Bunulu Dumneđu să Vă consoleze pentru nedreptățile și nemulțămirea, ce Vi-s'a făcutu din partea acelor neprecugetați.

Recomandați grației și iubirii părintesci pe lângă sărutarea s. drepte suntem în protopopiatulu gr. cat. de Sarmariu

preaumiliți fi:

Ioan Darabanth preotu iubilaru, canonicu onorar, protopopu districtualu și parochu de Vetés, Vasiliu Ardelenu cooperatoru de Vetés și Augustinu Soranu învățătoriu de Vetés, ca esmișii comunității bisericesci de Vetés. — Ioan Csighy preotu, Vasiliu Ternovanu curatoru și Iosifu Kavasii învățătoriu, ca esmișii

comunității bisericesci din Pete. — Ioan Popoviciu preotu, Iosifu Tataru curatoru și Mihailu Iluțiu învățătoriu, ca esmișii comunității bisericesci de Csegöld. — Mihailu Csordas protopopu em., preotu, Teodoru Papp curatoru și Georgiu Kardos învățătoriu și Ioan Nistoru teol. abs. și stud. juristu, ca esmișii comunității bisericesci de Sz.-Dob. — Ioan Szabo preotu, Ioan Marianu învățătoriu și Paulu Dunca, ca esmișii comunității bisericesci de Csenger-Ujfalu. — Iosifu Popoviciu preotu în Ovari și Teodoru Nagy curatoru în Ovari. — Paulu Deacu curatoru în Csenger-Bagos.

Preotulu de Porcsalma din cauza morbulu neputendu lua parte la convenire a trimisu protopopulu credențialu pentru de a-i subscrie numele hotărîrii, ce se va lua în Ovari, privindu-o deci într'una de a sa împreună cu comunitatea bisericescă de Porcsalma.

Totu atunci s'a trimisa cu subscrierea celor de susu înșirați la Ministrulu de interne următoarea scrisore:

Escelentissime Domnule Ministru!

Subscriși ca esmișii comunităților bisericesci gr. cat. românesci a districtulu protopopescu de Sarmariu din diecesa oradană, în numele tuturor fidelilor gr. cat. a acelor comunități bisericesci, umilitu înaintămu acea rugare către Escelența Vostră, ca în înțelesulu legiloru sancționate ale țerei, — cari legi apără nu numai securitatea personală și a averii contra tuturor atacurilor inimice, ci vegheză, nu cumva locurile destinate cultulu divin să se profaneze, — pentru pacea recerută să binevoiti a lua în cercetare și cu totă asprimea legii a pedepsi pe inscenatorii scandalulu comis în zilele trecute în Oradea-mare, prin ce Părintele nostru sufletescu, Episcopulu, s'a vătămătu în siguritatea dreptulu privat; prin năvălirea asupra sfintei biserice s'a călcatu legea, ce apără libertatea cultulu; — cerem pedepsirea răutăcioșilor în deosebire ca să vadă și să se convingă nu numai naționalitățile acestei țeri, dar întreaga lume cultă, cumcă Ungaria n'a încetat a fi stat constitucional.

Escelentissime Domnule Ministru! Casulu tristu din Oradea-mare nu e alta decâtu foculu ațitat prin asmuțările jurnalisticiei jido-libero-murare, care focu zace sub spuză în toate unghiurile țerei și care de își va vălfați flăcările sale asemenea celui din Oradea-mare, în mai multe locuri pôte deveni unu pericolu vulcanicu.

Căci ce s'a întimplat în Oradea-mare față de unu bărbatu cu o poziție așa înaltă, bogat în faptele marinosității și în virtuți eclatante, aceea și mai ușor se pôte întimpla în viitoriu cu ori și care dintre noi, că adevătu să fimu maltratați de vandalismulu unei glote neprecepte, care pôte fi sedusă din partea unor răutăcioși, la cari le place a pescui în turbure.

Vă rugămu deci, ca prin asprimea legii încă până e în spuză să inecați astfelu de focu periculosu — arătându în pedepsa inscenatorilor scandalulu din Oradea-mare, ceea ce pot aștepta cei ce le voru urma. Repețind etc.:

(Subscrierile ca mai susu.)

Dorescu a observa aceea, că deși cea mai mare parte a credincioșilor din comunitățile bisericesci ale acestui districtu vorbescu numai limba magiară, totuși după cunoscința

celor decurse în Oradea-mare s'a scărbitu multu de purtarea barbară a Magiarilor de acolo, și cu entuziasm s'a decheratu pentru aderința lângă preabunulu Părinte sufletescu.

V. Ardeleanu,
notariu districtualu.

Glasulu poporulu către Escelența Sa Episcopulu Mihailu Pavelu.

Episcopu gr. cat. romănu de Oradea.

Urmându urma Veneraților preoți, a căroru cuvinte potinte au aflatu resunetu și în pepturiloru poporeniloru mei concreduți păstoriel mele sufletesci, cu ei dimpreună consimțim într'una de a crede a confrățiloru expresă prin adresa susțernută Escelenței Vostre; și pătrunși de cea mai profundă iubire fiescă, ce o nutrimu în inimile noastre față de Escelența Vostră ca către preabunulu nostru Părinte și preamăritu Archireu, venim ca fi credincioși a Vă exprima asemenea

„Votu de încredere“

ce-lu meritați pentru faptele mărețe, ce înfrumșează cu atata fală totu cursulu vieții Escelenței Vostre, și pentru cari va fi scrisu numele măritu, ce-lu purtați, pe paginile istoriei nemulu nostru ca unu nume nemuritoriu, ca așa și următorii nostri să se pôte fali cândva, că ați stat în fruntea noastră ca unu dintre cei mai vrednici Archierei.

Respingându și noi cu grăță învinuirile, ce Vi-sau făcutu: pentru că ne rugămu lui Dumneđu în limba noastră; apelându la judecata lumii pentru sacrilegiulu intentat contra Bisericei noastre și a sanctuarulu lui Dumneđu, ca așa să scie lumea mare, că poporulu e atinsu mai șerosu, cându vede, că luminătorii, ba chiaru și prelații lor sunt atacați în modul cel mai selbaticu, pentru că ne apără drepturile noastre, ce sunt asigurate prin legi sancționate de Maiestatea Sa.

Înainte dar, Escelență! cu crucea sfintă în frunte pe urma, ce o ați începutu, că oștea creștină Vă urmăză, și brațulu nostru e tare de a Vă apăra de viscoalele cele mai turbate; pepturile noastre sunt neînvenitate, ca să pôte sta frontu cu ori ce dușman, cari ar voi să ne ruineze Biserica și să ne răpescă tesaurulu cel mai prețiosu, ce posedem, limba noastră romănescă, de care s'au folositu strămoșii nostri și noi până acum neîmpedecați în Biserica; fiindu siguri, că „uniți în cugete, uniți în simțiri“ sub paza crucii sfinte noi vom fi învingători, ca așa să se convingă voitorii nostri de rău, că și ca romăni ne scim iubii patria, care iubire nu o am arătat prin tulburări selbatiche de pe stradă, ce le condamnă și Maiestatea Sa prin cuvintulu său prealaltu îndreptat către Escelența Vostră, ci prin fapte demne de numele nostru, cându ca patrioți adevărați stăm gata, precum au stat părinții și voru sta fiili nostri, în totu momentulu a ne jertfi averea, a ne da viața pentru patrie și tron, dovedind că am fostu, suntem și vom fi totdeauna cei mai credincioși și supuși fi ai patriei, ai Înălțatulu Împăratu și Regele nostru apostolicu și ai gloriosei Sale case domnitore, până ce va sta în fruntea noastră unu asemenea Archireu, cum sunteți Escelența Vostră.

Dumneđu să Vă trăiescă la mulți ani, ca să puteți îndeplini propusul mărețu, ce-lu doriți de a-lu executa pentru lățirea și asi-

gurarea s. noastre Bisericii, pentru bunul patriei și înflorirea nămului nostru.

Întru mulți ani să trăiți!!!

Pe lângă sărutarea s. drepte recomandându-ne grației preafnalte, suntem cu cea mai profunză umilință.

* Al Escelenței Vostre

Cheniză, la 12 Sept. 1893.

cel mai umiliți fi:

Ioană Clintocă parochă gr. cat. română de Cheniză, Gavrilă Gorondi cant.-Inv. gr. cat. rom., Teodoră Goie curatoră bisericească, Petru Goie jude comunale, Gavrilă Goie sub-jude com., Ioană Ștefană, Teodoră Crecană, Ioană Șandoră, Petru Rață, Teodoră Fehete, Georgiă Șandoră, Georgiă Șandoră bet., Ioană Fură, Dimitriă Mesșeșană, Georgiă Brațană, Teodoră Zdroba, Ioană Șandoră, Georgiă Pania, Ioană Pania, Gavrilă Nica, Iosifă Nica, Ioană Nica, Georgiă Holhoșă, Georgiă Holhoșă tin., Ioană Daschală, Ioană Zacota, Mihailă Crecană, Iosifă Rață, Dimitriă Holhoșă, Georgiă Holhoșă betr., Ioană Zacota, Georgiă Șandoră betr., Georgiă Păușană, Ioană Roșca, Georgiă Zdroba, Georgiă Ștefană, Georgiă Mesșeșană, Ioană Magda, Teodoră Goie betr., Georgiă Holhoșă, A. Georgiă Goie, Ioană Goie, Ioană Holhoșă subcuratoră, Dimitriă Chira, Dimitriă Suciă, Ioană Rață, Petru Zacota, Costană Szilágyi, Petru Pleșă, Nicolae Pleșă, Dimitriă Ștefană, Georgiă Abrani, Ioană Vancea, Georgiă Dascală tutoră orfanală, Ilie Șandoră, Georgiă Cuibușă, Georgiă Veress, Ioană Mihuță, Ioană Cuibușă.

Nr. 499—1893.

Convocare.

După ce în timpul din urmă comitetul Asociației transilvane a primită convingerea, că este cu desevărsire delăturată pericolul lăririi cholerei, în urma căruia s'a fostă vedită necesitată de a amana pe timp nedeterminată adunarea generală a Asociației convocată pe 27 Augustă n. a. c. și dălele următoare la Năsăudă, — prin această în conformitate cu dispozițiile §§-loră 14 și 21 din statutele Asociației transilvane pentru literatura română și cultura poporului română adunarea generală pentru anulă curentă se convocă în opidulă Năsăudă pe 22 Octobree st. v. a. c. și dălele următoare.

Aducându această la cunoștința publică, invităm pe toți membrii Asociației de a lua parte în numără câtă mai mare la ședința.

Dată din ședința comitetului Asociației transilvane pentru literatura română și cultura poporului română, ținută în Sibiu la 19 Septembrie n. 1893.

Dr. Ilar. Puscariă, Dr. Amosă Frâncu,
vice-președinte. secretariă.

Noutăți.

Afacerea episcopului Pavelă. Sub acestă titlă foile magiare de nouă aducă scirea, că Escelența Sa episcopulă gr. cat. de Oradea mare ar fi cerută asupra sa investigațiune din cauza insulteloră suferite în urma broșurei nefericitului Pituk. Cu efeptuirea investigațiunii ministrulă Wekerle ar fi încredințată pe primatele Vaszary, care deja ar avă la mână tôte scriptele, broșurile și jurnalele aparținătoare acestei afaceri și încă înainte de depărtarea sa din Pesta va relata despre rezultatulă investigațiunii.

Stațiuni docentale. Cu terminulă de 30 Sept. se escrie concursă pentru completarea următoriloră stațiuni din protopopiatulă *Arieșului*. 1. Staț. de docente ambulante în comunele anexate *M.-Decea—Inocă*, cu emolumentele: 300 fl. din repartițiune; 2. Staț. doc. din *Poiana-Arieșului*, cu emo-

lumentele: 162 fl. din venitele realitățiloră scolastice și bisericești, 6ră 138 fl. din repartițiune.

Mișcările Valachiloră. Foile magiare de ună timpă în cōce mai în fiesce care numără sparie pe cetitorii loră cu mișcări și ferberă revoluționare în ținuturile locuite de români.

1. Încă pe cândă Monarchulă era în B.-Sebișă și se pertracta la Clușă ultimulă procesă de presă ală „Tribunei”, foile magiare au alarmată lumea cu mișcările panslaviste ale Româniloră din Beiușă și jură. Acestea mișcări aveau să erumpă în 11 a. c. din incidentulă dălei onomastice a țarului Alesandru, împăratulă Rusiei. Solgăbirăulă din Beiușă, ca să scape pe magiarii de acolo de năvălirile moșiloră din munții Bihorului, a recurată pe cale telegrafică miliție. Au și mersă la Beiușă cu trenă separată 2 companii de infanterie. Romanii înspăimnăți de miliție nu au cutezată să se arunce asupra magiariloră, — dicită foile unguresci, 6ră noi dăcemă, că nici prin minte nu le-a trecută să facă așa ceva. Totă acelea foi strigă, că pentru siguranța magiariloră să fie miliție stabilă în Beiușă. Acum deși cam târziu și ele recunoscă, că falmele despre pretinsa mișcare a Româniloră au fostă nefundate și că nici o lipsă nu a fostă de miliție. Diarului „Szabadság” i-se scrie, că falma mișcării Româniloră s'a născută din aceea, că o jidovică a spusă unei crismărite, că dănsa se va muta din Beiușă la sată, deōrece a audită, că Româniă voescă să demonstreze în contra magiariloră, și se teme, că și jidovii voră fi espuși catastrofei. Precum ne spună foile unguresci, protonotariulă comitatensă și procurorulă reg. din Orade, cari încă au mersă cu miliția în Beiușă, au cercată după agitatorii români panslavisti, dară nu au pusă mâna pe nici unulă.

Faptulă este, că Româniă din Beiușă și jură au voită să facă ovațiuni Escelenței Sale episcopului Pavelă cu ocaziunea reînțōcerii sale dela B.-Sebișă, care era fixată pe 12 a. c. Fiindcă Escelența Sa nu s'a refintorsă atunci, au rēmasă și ovațiunile proiectate.

2. Totă foile magiare după „Magyar Hirlap” au divulgată, că Româniă fanatizați de preotulă Popă Iuonă au pusă la cale ună atentată contra trenului regală scōfândă trei șuruburi dela o șină a drumului de feră în apropiere de Boesigă în comitatulă Aradului. Semioficiōsa „Bud. Corr.” scrie în această afacere, că ună păzitoră altă căii ferate, care probabilă a calculată la remunerațiune mai mare, s'a grăbită a insișua unii oficiali dela calea ferată, că lipsesce ună cuiă de șină. Precum s'a dovedită, cuiulă a lipsită de mai multe săptămăni, fără de a se fi băgată de samă. După ce oficialii dela calea ferată au pusă altă cuiă la șină, păzitorulă a mersă la solgăbiră, căruia de nouă i-a descoperită sub mare secretă cele descoperite. În fine s'a constată și oficiōsă, că vestitulă șurubă a lipsită de mai multe dăle și că lipsa lui nu involva nici ună pericolă de derailare ori altă catastrofă.

3. Din Turda li-s'a scrisă lui „Budapesti Hirlap” și altoră foi magiare, că Româniă din *Poiana Arieșului* au atacată în 10 a. c. pe biciclistii dela Clușă, 6ră Lună în 11 a. c. s'a întimplată ună nouă atentată. Pe cândă calēsa fișpanului Bethlen Géza mergea spre gara deia Ghirișă, în drumulă de țară dintre Poiana și Ghirișă pe neașteptate a sărită din cucuruză ună română cu o furcă de fieră și înjurândă a oprită caii. Țăranulă a amenințată pe cocoișă, dară acesta a descărcată arma în aeră, în urma căreia valachulă a dispărută. În ținutulă acesta siguranța personală întru atăta este de periclitată, încătă comitele a dată ordină specială pentru urmărirea urgentă a atacatoriloră de drumă. Se pare a sta presupunerea, că între Româniă din ținutulă Turdeă decurge o agitare regulată.

Amă vedită, că scirile de sub 1 și 2 au fostă desmintite chiară de foile magiare, și după ce despre celea de sub 3 nici aceste nu mai vorbescă, ne vine a crede, că nu suntă mai

fundate decâtă celealalte. Așadară foile magiare alarmeză țara cu sciri nefundate și credă, că prin această facă bună servițiū patriei. Noi credemă chiară contrariulă.

Înscrierile la gimnasiulă din Beiușă s'au începută în 20 a. c.

Diară nouă. Cu 1 Octobree a. c. va apăre la Timișōra ună diară politică cu numele *Sentinela*. Noulă diară va lupta pentru promovarea intereseloră naționale și economice ale poporului română. Redactorulă responsabilă este Dlă I. V. Barciuană. Abonamentulă până la finea acestuiă ană este de 2 fl. Diarulă apare deocamdată de 2—3 ori pe săptămăna în formată modernă, 6ră cu timpulă se va face diară cotidiană.

Superintendentă săsesotă s'a alesă în adunarea districtuală ținută la 21 a. c. în Sibiu dlă *Fr. Müller*, preotulă Sibiului. Celă alesă a întrunită 52 din de voturi.

Censura preventivă. Congregațiunea comitatensă a comitatului Nograd în adunarea ținută în 16 a. c. la propunerea protonotariului Tihany Ferencz a hotărâtă, să se recerce camera deputațiloră, ca să introducă censura preventivă pentru presa slovacă și română, credēndă, că pe calea această se va pune capetă agitațiuniloră de națianolitate. On. congregațiune, dacă îi zace la inimă liniștea țerei și armonia între cetățeniă de diferite limbi, cari compună Ungaria, putea cere dela guvernă alte instituțiuni mai salutare, nu mēsură excepționale, cari numai ar potenta pretinsele agitațiuni.

Fondă de protestare. În Româniă s'a înființată ună fondă, din care să se plătēscă amendele în bani, la cari suntă condamnați diariștii nostri din partea tribunaleloră de presă ungare. Numai la redacțiunea diarului „Voința națională” a încursă până acum pentru acestă fondă aprōpe la 8000 de franci.

Congresulă studențiloră români s'a deschisă în modă sērbătorească în Buzeă Duminică în 17 a. c. La congresă au sosită mai mulți tineri transilvaneni, cari au fostă întimpinați cu mare entuziasmă de cătră colegii loră din Româniă.

Frații de Sahara. Corporațiunea fraților de Sahara, înființată la insiștința celebrului cardinală și misionariū Lavigerie, spre a apăra pe creștinii și călătorii din Africa, a încetată din lipsa de sprigină a guvernului francesă.

Procesă de presă. Dlă I. Russu-Siria-nulă, redactorulă responsabilă ală „Foi Poporului”, în 17 a. c. a fostă citată înaintea judeului de instrucție, unde i-s'a făcută cunoscută, că procuratura din Clușă i-a întentată procesă de presă pentru articlulă: „Româniă pentru noi” publicată în nrulă 28 dela 11/23 Iuliă a „Foi Poporului”. Dlă Russu a declarată, că dănsulă a scrisă articlulă incriminată, dară nu admite, că prin elă ar fi agitată la ură contra naționalitățiloră magiare.

Casă de mōrte. Corpulă profesorală dela preparandia diecesană gr. cat. din Gherla cu adēncă durere aduce la cunoștință, cumcă prealubitulă confrate și colegă *Vasiliă Leșă* profesorulă primariū preparandială, preotă diecesană, membru ală esactoratului diecesană și ală reuniunii învățătoriloră români gr. cat. din jurulă Gherlei, în etate de 31 de ani, în ală 5-lea ană ală carierei profesoriale și ală 4-lea ală preoției, după ună îndelungată mōrbă de 8 luni suferită cu resignațiune și pacință adevērată creștinēscă și-a terminată cursulă activei și zelōsei vieți în 14 Septembrie st. n. la 3 ore dimineața în loculă sēu natală la Tolgieșă redându-să sufletulă în mâna Creatorului sēu. Fie-i țărina ușoră și aducerea aminte binecuvintată! Gherla, la 15 Septembrie st. n. 1893. *Corpulă profesorală dela preparandia diecesană gr. cat. de Gherla.*

Pentru procurarea de recuisite, stēguri flamure, policandre, albituri, obiecte pii, icōne și cărți bisericești recomandămă institutulă de artă a lui *Süts și comp.* din *Budapesta*, cari la dorință trimită gratis catalogulă prețuriloră.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

IX.

Autenticitatea și genuinitatea manifestului de Unire cu biserica Romei din 7 Octombrie 1698.

Sub titlul „Falsificarea manifestului de unire cu biserica Romei” dl. N. Densușan scrie un lung tractat,¹⁾ în care se silește a produce în Români convingerea greșită, că manifestul acela în textul său latinesc ar fi un „falsificat criminal”.

Acastă aserțiune cutezată a dl. N. Densușan și-o bazează pe următoarele presupuneri: 1. Că textul manifestului latinesc ar fi o traducere a manifestului românesc; 2. că această traducere ar fi falsă, deoarece între manifestul latinesc și cel românesc ar exista deosebire reală și chiar și „contradicții mari, diametrul opuse”; 3. că Iesuitul ar fi adăugat în manifestul latinesc lucruri, cari sinodul nu le primise, și ar fi suprimat din acela alte lucruri cuprinse în manifestul românesc; 4. că acestea suprimări și intercalări s'ar fi întâmplat cu intențiunea „frandulosa” de a supune pe poporul român catolicilor și de a desființa biserica română de Alba-Iulia; 5. că manifestul latinesc nu s'ar fi scris în sinodul din 7 Octombrie 1698, ci „mai târziu”; 6. că sinodul din 7 Oct. 1698 nu a primit cele patru puncte pomenite în manifestul latinesc.

Pe acestea presupuneri neîntemeiate se razimă totu edificiu dl. Densușan despre falsificarea manifestului. Le vom examina deci cu deamănuntul și apoi vom stabili adevărul.

1. *Dl. Densușan este în rătăcire, când afirmă, că textul manifestului latinesc este o traducere a manifestului românesc.*

Despre adevărul aserțiunii noastre ușor se poate convinge ori cine, dacă asamănă traducerea făcută de dl. Densușan de pe manifestul latinesc cu textul manifestului românesc, așa pe cum se află acest text în facsimilul publicat de Nilles.¹⁾ Din asemănarea acesta se vede lămurit, că textul românesc al manifestului formulat în sinodul dela 1698 nu convine în *dicere* și *espresion* mai de loc cu traducerea făcută de dl. Densușan de pe manifestul latinesc, cu toate că ar trebui să convină, dacă manifestul latinesc ar fi o traducere a manifestului românesc, sau cu alte cuvinte traducerea dl. Densușan de pe manifestul latinesc, — dacă acest manifest ar fi o traducere de pe manifestul românesc, — ar trebui să fie identică și în *idei* și în *cuvinte* cu textul românesc al manifestului, așa în cât singura deosebire, ce s'ar pute admite, ar consta numai într'aceea, că în traducerea dl. Densușan s'ar observa ici și colea câte un cuvânt modern.

Dar pentru claritatea lucrului să publicăm și aci mai întâi textul manifestului românesc, așa precum s'a formulat de sinodul din 7 Oct. 1698, și apoi traducerea manifestului latinesc făcută de dl. Densușan, ca și aceia, cari nu cunosc limba latină, să se potă convinge, că manifestul latinesc nu este o traducere a manifestului românesc.

Manifestul românesc formulat în sinodul din 1698 dice: „Judecându schimbarea acestei lumi înșelătoare și nestarea și neperiarea sufletelor, căruia în măsură mai mare trebuie a fi de câtă toate, din bună voea noastră ne unim cu biserica Romei cea catolică și ne mărturisim a fi mădulările acestei Biserici sfinte catolice a Romei prin căsta carte de mărturie a noastră. Și cu acele Privilegiuri voim să trăim, cu care trăesc mădulările și popii acestei Biserici sfinte, precum Înaltia sa Împăratul și coronatul Craiul nostru în milostenia decretului Înaltiei sale ne face părtași, care milă a Nălției sale nevrându a o lăpăda, cum se

cade credinșilor Înaltiei sale, această carte de mărturie și Nălției sale și Terei Ardealului o dăm înaintea, pentru care mai mare tărle, dăm și pețele și scrisorile mănilor noastre. S'au dat în Belgrad în anul Domnului 1698 în 7 zile a lui Octombrie.

„Insa într'acest chip ne unim și ne mărturisim a fi mădulările sfintei catolice Biserici a Romei, cum pe noi și rămășițele noastre din obiceiul Bisericii noastre a resăritului să nu ne ciătescă. Ci toate ceremoniile, sărbătorile, posturile cum până acum, așa și de acum înainte să fim slobodi a le ține după cāindariul vechiu. Și pe cinstitul Vlădica nostru Athanasie nime până în mōrtea Sfintei Sale să n'albă putere a-lu clăti din scaunul Sfintei Sale. Ci tocma de i-s'ar timpla mōrte, să stea în voea soborului, pre cine ar alege să fie Vlădică, pre care Sfintia Sa Papa și Înaltatul Împăratul să-lu întărescă și Patriarchul de sub biruința Înaltiei Sale să-lu chirotonescă și în obiceiul și deregătoriile Protopopilor, cari sunt și voru fi, nici într'un fel de lucru nime să nu se mestece, ci să se ție cum și până acum. Er de nu ne voru lăsa pre noi și rămășițele noastre într'această aședare, pețele și iscăliturile noastre, care am dat, să n'alba nici o tărle, care lucru l'amu întărit cu pecetea mitropoliei noastre pentru mai mare mărturie.”

Traducerea făcută de dl. Densușan de pe manifestul latinesc din 7 Oct. 1698 este acesta: „Considerându noi de o parte nestatornicia și schimbarea vieței omenești, er de altă parte avându în vedere nemurirea sufletului (de care mai cu samă trebuie să avem grije în toate lucrurile) liberi, de bună voea noastră, și îndemnați de voința lui Dumnezeu ne unim cu biserica romano-catolică și prin această carte ne declarăm de conmembri ai acelei Sfinte Maice Biserici. Primind, mărturisind și creșdându toate, câte le primesc, le mărturisesc și le crede Biserica romano-catolică și mai înainte de toate cele patru puncte, în privința cărora până acuma nu ne înțelegeam și cari ni-se fac cunoscute și prin decretul și diploma preagrățiosă a Maiestății Sale prea sfinte. Dreptu aceea și noi, ca nisce conmembri ai aceleia, voim după cum dispune decretul amintit mai sus al Sfintei Maiestăți imperiale și regale, să ne folosim și să ne bucurăm de aci înainte de aceleași drepturi și privilegii, de cari se folosesc și preoții aceleiași sfinte Maice Biserici după permișunea sfintelor canōne și după privilegiiile date de repositii regi de odinōră ai Ungariei. Er spre mai mare credință și tărle a acestui lucru amu întărit manifestul de față cu subscrierile mănilor noastre și cu sigilul. Anul 1698 7 Octombrie Alba-Iulia.”

Cetitorulă nepreocupat pute observa însuși, că ambele manifeste vorbesc despre *aceleași lucruri* și pentru aceea *cuprinsul lor*, precum vom dovedi mai jos, este *identic*, însă *dicerele*, *espresionile* și *cuvintele*, prin cari se exprimă *aceleași lucruri*, sunt atât de deosebite în aceste două manifeste, încât nici decum nu se pote susține, că manifestul latinesc ar fi o traducere a manifestului românesc.

Manifestul românesc este de două ori mai lung, de cât manifestul latinesc. Unele lucruri sunt mai pe larg dezvoltate în manifestul latinesc, decât în cel românesc, cum sunt d. e. lucrurile referitoare la credință. Din contră alte lucruri sunt numai atinse în manifestul latinesc, pe când în manifestul românesc sunt tractate pe larg, cum sunt d. e. lucrurile referitoare la rit și disciplina orientală, cari cuprind aproape jumătate din manifestul românesc, și cari în manifestul latinesc sunt atinse numai implicite, într'acâtă adecă se face provocare la decretul Împăratesc (din 14 Aprilie 1698), în care apriat se spune, că unirea are să se facă pe lângă

observarea ritului grecesc: „*ad observantiam ritus graeci*.”¹⁾

Ambele manifeste sunt scrise pe una și aceeași foie, însă nu sunt scrise paralel, ci cel românesc este scris pe pagina primă a foii, er cel latinesc pe pagina a doua, deși în obiceiul omenilor a fost și este a scrie traducerea paralelă cu originalul, și totu odată a însemna de-asupra textului tradus, că acesta este versiune. În cazul de față însă nu s'a întâmplat nici una, nici alta, și așa cu dreptu cuvintu putem susține și din motivul acesta, că manifestul latinesc nu este o traducere a manifestului românesc.

Însuși dl. Densușan susține, — cu câtă neadeveru, vom vedea mai jos, — că în manifestul latinesc se vorbeste despre lucruri, despre cari nici vorbă nu ar fi în manifestul românesc, și întorsu că în manifestul românesc se vorbeste despre lucruri, cari nici nu s'ar aminti de loc în manifestul latinesc, și că între aceste două acte ar fi „contradicții mari diametrul opuse”. Să presupunem, — deși nu concedem, — că lucrul ar sta astfel, cum îl prezentă dl. Densușan, dar atunci întrebăm, că despre două acte, cari stau în opozițiune atât de mare, cum pote d-sa afirma, că unul ar fi traducerea celuilalt?

Este deci evident, că manifestul latinesc se pote numi ori ce, numai traducere a manifestului românesc nu este și nu se pote numi. După ce însă vom fi dovedit netemeinicia aserțiunilor dl. Densușan, vom arăta noi, că ce este și ce se pote numi manifestul latinesc. Deocamdată constatându adevărul, că manifestul latinesc nu este o traducere a manifestului românesc, trecem la a doua presupunere neîntemeiată a dl. Densușan, ca să arătăm, că manifestul latinesc nu se pote numi nici traducere falsă, ori falsificat, și dicem:

2. *Între manifestul latinesc și cel românesc nu există nici o deosebire reală, și cu atâtă mai puțin „contradicții mari diametrul opuse”.*

Deosebirea reală între manifestul românesc și cel latinesc o află dl. Densușan mai virtos în împrejurarea, că pe când în cel dintăi lipsesc, în cel din urmă se află expresu acesteia, cuvinte: „primind, mărturisind și creșdându toate, câte le primesc, le mărturisesc și le crede biserica romano-catolică și mai înainte de toate cele patru puncte, în privința cărora până acum nu ne înțelegeam.”

Noi însă suntem de părere, că deși acestea cuvinte nu se află în manifestul românesc, totuși *idea sa obiectul*, despre care se tractă în acele cuvinte, se cuprinde foarte clar și lămurit în următoarele cuvinte ale manifestului românesc: „de bună voea noastră ne unim cu biserica Romei cea catolică și ne mărturisim a fi mădulările acestei Biserici sfinte catolice a Romei prin această carte de mărturie a noastră.”

În sensul adevărat și firesc al acestor cuvinte Români s'au unit, adecă s'au făcut *una* cu biserica catolică a Romei. Unitatea în biserică însă conformu învățaturii tuturor teologilor, nu numai catolici, ci și „pravoslavnic”, consistă mai virtos în unitatea credinței, precum ne învață și sfintul Apostol Pavel: „Unu domn, o credință, unu botez.”¹⁾ Prin urmare Români nu s'au unit nici nu s'au putut *uni* sau face *una* cu biserica Romei fără a „primi, mărturisi și crede toate, câte le primesc, le mărturisesc și le crede biserica romano-catolică și mai virtos cele patru puncte, în privința cărora până atunci nu se înțelegeau”. Sau cu alte cuvinte, atunci, când Români

¹⁾ Veđi decretul la Nilles, Symb. I. p. 195. și 196, și Șincai Chron. a 1698, căci traducerea acestui decretu dat de dl. Densușan la p. 18 nu este esactă.

¹⁾ Efes. 2. 5.

¹⁾ Cercetare istorică-critică p. 25 urm.

¹⁾ Symb. I. p. 207.

a să declarată solemn, că se unesc cu „biserica Romei cea catolică”, ei au spus prin această lămurire, că primesc totă credința catolică, precum se dice în manifestul latinesc, pentru că cuvântul „a se uni” în înțelesul bisericesc înseamnă a crede, admite și profesa aceea credință, ce o profesază biserica, cu care se face unirea. De unde urmază, că cuvintele din manifestul latinesc „primind, mărturisind și creștând tôte” etc., nu cuprind nimic, ce nu ar fi lămurit exprimat și în manifestul românesc, și astfel între manifestul latinesc și cel românesc nu este deosebire reală, ci numai deosebire verbală sau de expresiune, întru cât în manifestul latinesc se mai pune expres și aceea, că ce înseamnă cuvântul „a se uni”.

Până la dl. Densușan nu nici un teolog, nici un filolog, nici un istoricograf nu a făcut descoperirea minunată, că cuvântul „unire” înseamnă „alianță”. Și ca să vadă și dl. Densușan, că ce absurditate cuprinde descoperirea dsale, vom ilustra lucrul cu un exemplu din domeniul politicii, care poate fi este mai cunoscut, decât domeniul teologiei. Nimenea adevărat nu dice, că în 24 Ianuarie 1862 principatele române s'au aliat, ci totă lumea dice, că s'au unit, și nimeni nu dice, că Românii joca hora „alianței”, ci toți joca, precum le-a cântat poetul, hora „unirii”. Din contră însă dicem, că România ar pute să încheie „alianță” cu Germania, Austro-Ungaria și Italia, dacă se va face mai întâi dreptate Românilor din Ungaria, dar de „unire” cu aceste state nimeni nu vorbește, pentru că oamenii nu confundă cuvintele și conceptele ca dl. Densușan.

Dar că cuvintele „primind, mărturisind tôte etc.” din manifestul latinesc nu cuprind nimic, ce nu ar fi exprimat clar și în manifestul românesc, se vede limpede și din următoarele cuvinte ale manifestului românesc: „și ne mărturisim a fi mădulările celei biserici sfinte catolice a Romei”.

Toți știu, că sfântul Apostol Pavel numește sfința biserică corpul lui Christos: „*Er voi sunteți corpul lui Christos.*”¹⁾ Corpul acesta are cap nevedut pe însuși Christos: „*Christos capul bisericii.*”²⁾ Corpul acesta este înșefit prin Spiritul Sfânt: „*pentru că printr'unu Spiritu noi toți într'unu corp ne-am botezată.*”³⁾ Din acestea se vede, că după învățătura sfântului Pavel toți, cari se țin de biserica adevărată a lui Christos, formează un corp, ale cărui membre (mădulare) sunt înșiși credincioșii. Uniunea cu acest corp se începe prin credință și se îndeplinește prin iubire, precum învață toți sfinții părinți și toți teologii creștini, fără deosebire de catolici ori „pravoslavnici”. Membrii (mădulările) acestui corp trebuie să profeseze una și aceeași credință, precum învață sfântul Apostol Pavel: „*ca toți să grăiți aceeași, și să nu fie între voi împărțeri, ci să fiți întemelați într'unu gând și într'o înțelegere.*”⁴⁾ Er până când cineva nu mărturisește totă credința bisericii, nu se face membrul ei. Astfel stând lucrul, toți pot să priceapă, că atunci, când Românii s'au mărturisit a fi mădulările bisericii sfinte catolice, au trebuit să „primescă, să mărturisească și să credă tôte câte le primesce, le mărturisește și le crede biserica catolică, și mai virtos cele patru puncte, în privința cărora până atunci nu se înțelegeau, sau cu alte cuvinte să facă ceea, ce expres se dice în manifestul latinesc, și astfel între acest manifest și manifestul românesc nu este deosebire reală, ci numai deosebire verbală sau de expresiune, întru cât în manifestul latinesc se explică mai pe larg, că ce înseamnă cuvintele „a se mărturisi mădulările bisericii”.

Între manifestul latinesc și cel românesc numai în cazul acela ar fi deosebire reală sau chiar contradicție, când față

cu cuvintele manifestului latinesc: „primind, mărturisind, și creștând tôte etc.” s'ar afla în textul românesc următoarea frază absurdă: „De bună voea noastră ne unim cu biserica Romei cea catolică și ne mărturisim a fi mădulările celei biserice, sfinte catolice, dar nu primim, nu mărturisim și nu credem tôte câte le primesce, le mărturisește și le crede biserica catolică, și cu atât mai puțin cele patru puncte, în privința cărora nu ne înțelegem.” Insa părinții sinodului au fost cu mult mai cu minte, decât să fie capabili a scrie astfel de absurdități. Dl. Densușan din contră își ține de fală a susține, că părinții sinodului s'au unit și s'au mărturisit a fi membrii bisericii catolice, dar totuși nu au primit credința acelei biserice, cu care s'au putut uni și i-s'au putut face membri numai prin credință.

Dl. Densușan, ca să descopere contradicții între cuvintele manifestului latinesc: „primind, mărturisind și creștând tôte etc.” și între textul manifestului românesc, interpretă fals cuvintele manifestului românesc, afirmând, că sub cuvântul „obicei” din manifestul românesc și sub cuvintele „tota legea noastră” din clausula, cu care s'a subscriș manifestul din partea Mitropolitului Atanasie, se înțelege „credința”, așa în cât după dl. Densușan cuvintele manifestului românesc „din obiceiul bisericii noastre a resăritului să nu ne clătescă” ar ave înțelesul: „din credința bisericii noastre a resăritului să nu ne clătescă”, er cuvintele din clausula de subscriere a lui Atanasie: „tota legea noastră . . . să stea pe loc” ar ave înțelesul: „tota credința noastră . . . să stea pe loc”. Cât de falsă este însă această interpretare, s'a arătat din însuși contextul manifestului românesc în capitulul prim, care tractează despre „natura Unirii pe baza manifestului sinodului din 1698, aflat de dl. Nic. Densușan”. La cele desfășurate acolo mai adăugăm numai atât, că Cihac în dicționarul său pag. 219 explică însemnarea cuvântului obicei cu termeni francezi: *coutume, habitude, usage, guise*, dintre cari nici unul nu înseamnă credință, er Miklosich în Lexiconul său pag. 483 îl explică cu cuvintele latinesce și grecesce: *mos, consuetudo, νόμος, συνήθεια*, cari asemenea nu înseamnă credință, ci datină, consuetudine. Apoi cuvântul lege poporul nostru nu-l întrebunțază în înțelesul de credință, ci-l aplică numai la formele externe ale credinței. Pentru aceea poporul în Transilvania dice, că uniți și neuniți au una și aceeași lege, va să dica deși se deosebesc în credință, au același rit și aceeași disciplină, adevărat aceleași forme externe, cari sunt identice în biserica unită și neunită. Chiar și scriitorii mai vechi folosesc cuvântul lege, numai în înțelesul de rit, și nu de credință. Astfel Șincai în Chronica anul 1698 dice despre Cserei, „că ne uria nemul, credința și legea”. Insa dacă cuvântul lege ar însemna credință, cuvintele lui Șincai ar ave înțelesul: „ne uria nemul, credința și credința”, ceea ce un om cu minte ca Șincai n'ar fi scris. Tot Șincai traduce următoarele cuvinte din decretul împăresc del 14 Aprilie 1698: „qui ex sacerdotibus graeci ritus edita professione ad observantiam graeci ritus”, în chipul următoriu: „care preot românesc prin mărturisirea credinței ținându-și legea grecescă.” De unde se vede, că și Șincai sub „lege” înțelege numai „ritul”. Astfel stând lucrul, este absurdă afirmațiunea dl. Densușan, că între cuvintele manifestului latinesc: „primind, mărturisind și creștând tôte” etc., și între cuvintele manifestului românesc: „din obiceiul bisericii noastre să nu ne clătescă”, sau „tota legea noastră să stea pe loc”, ar fi „contradicții mari diametrally opuse”. Dl. Densușan trebuie să scie încă din logică, că între două enunțuri numai atunci există contradicție diametrală opusă, când amândouă enunțurile au aceeași termeni și acești termeni sunt luați în același înțeles, sub același respect

și între acele-și împrejurări, așa încât între amândouă enunțurile să fie numai aceea deosebire, ca ceea ce una afirmă în mod hotărât, cealaltă să nege totu atât de hotărât. Insa în enunțurile de mai sus, pe cari dl. Densușan le prezintă ca diametral opuse și contradictorii, nu sunt aceeași termeni, pentru că în enunțurile textului latinesc se vorbește despre *adeverurile de credință*, er în enunțurile manifestului românesc se vorbește de *obiceiul* sau de *rit*, cari precum se explică totu acolo, sunt *ceremoniile, sărbătorile, posturile, cãlindariul vechiu și slujba bisericeii*.

Dar ce este mai mult, nici în ceea ce privește „obiceiul” sau ritul („legea”) bisericii orientale, nu este deosebire reală între manifestul latinesc și cel românesc, căci, ce e drept, în manifestul românesc se vorbește pe larg despre conservarea ritului grecesc, dar condițiunea acesta de unire nu lipsește în mod implicit nici în manifestul latinesc. Se dice adevărat în acest act, precum am accentuat și mai sus, că unirea se face așa, precum dispune „decretul și diploma preagrăioasă a Maestății Sale preasfinte”. În decretul acesta, care poartă datul de 14 Aprilie 1698, apriat se spune, că unirea se face pe lângă condițiunea de a se observa și pe viitor ritul grecesc: *ceremoniile, sărbătorile, posturile, cãlindariul vechiu, liturgia, slujba bisericeii etc.*, căci același decret dispune apriat: „*qui ex sacerdotibus graeci ritus, edita professione ad observantiam ritus graeci, apud catholicos cum agnitione Summi Pontificis se declaraverit, gaudebit privilegiis sacerdotum catholicorum.*” Stă deci firmă adevărul, că între manifestul latinesc și cel românesc nu există nici o deosebire reală, și cu atât mai puțin „contradicții mari diametrally opuse”.

(Va urm.)

Bibliografie.

A apărut de sub tipari *Ōtoichulul cel mic* edit. III. Blași 1892 și se află de vânzare la tipografia seminarială nelegată cu prețul de 80 cr. v. a., legată cu călcăiu de pânză cu 95 cr. v. a. Legată împreună cu *Pentecostariul* costă 1 fl. 80 cr. v. a.

A eșit de sub presă opul *Toma a Kempis*, tradus de *Gavril Popu* canonic. Prețul legat cu auritură costă 1 fl. 10 cr. Doritorii de a-l ave să se adreseze la autorul trimițându cu asemnățiune postală 1 fl. 15 cr. și vor primi opul sub legătură cruciată fără port.

Mitropolitul *Dr. Ioan Vancea de Butoaia*. *Schiță biografică*. Blași 1890. 8° mic. Prețul 10 cr. Venitul curat este destinat pentru internatul de fete din Blași. Recomandăm lățirea acestei prea interesante scrieri în cercuri cât se poate mai întinse.

Editor și redactor răspundător:

Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 323—1893.

(40) 2—3

Edict.

Fiind că Eva Popa nasc. Barna, gr.-cat. din Blași, de mai mulți ani și-a părăsit pe legiuitul său bărbat Ioan Popa gr.-cat. din Turiu, și nu se scie ubicațiunea aceleia, prin acesta se citază, ca în termen de un an și o zi să se prezenteze înaintea scrisului Foru matrimoniale, căci la din contră procesul divorțial, urdit în contra ei de către bărbatul său, se va pertracta și decide și în absența ei.

Forul matr. gr.-cat. de I. Instanță a Eparchiei Blașului.

Blași în 8 Septembrie 1893.

Georgiu Bărbănt, adm. pp. gr. cat. pres. forul matrimonial.

¹⁾ I. Cor. 12. 27.

²⁾ Efes. 5. 23.

³⁾ I. Cor. 12. 13.

⁴⁾ I. Cor. 1. 10.

Dela Tipografia „Aurora” A. Todoran din Gherla—Szamosujvár

se pot procura următoarele carti:

(41) 1—10

Cuvântări bisericesci, funebreale, catechese etc.

Cuvântări bisericesci (acomodate pentru ori ce timp) de I. P. Papiu. T. I. Ed. II. 1 fl. 20 cr.

Cuvântări bisericesci (pre dominece) de I. Papiu. Tomul III. 1 fl. 20 cr.

Cuvântări bisericesci la toate sărbătorile de preste an, de Ioan Papiu. — Un volum de preste 24 côle 8-av mare, papir fin — cu prețul redus — 1 fl. 50 cr.

Cuvântări funebreale și iertățiuni pentru diferite casuri de mörte întocmite de Ioan Papiu. Un volum de preste 24 côle 8-av mare, papir fin — cu prețul redus. — 1 fl. 50 cr.

Predice poporali pe dominece, sărbători ocașionali și pentru morți, de Gavril Pop. Tom. I. II. III. și IV., fiesce care tom costă 1 fl.

Predice pentru dominecele de preste an compuse și elucrate după Catechismul lui Deharbe, de Vas. Criste. Tom. I. dela Domineca Vameșului și a Fariseului până la Domineca a X-a după Rosalie. — 90 cr.

Cuvântări funebreale și iertățiuni. Din auctori renumiți, prelucrate de Tit Bud vicariu etc. Prețul 1 fl.

Catechese pentru pruncii școlari din școlile elementare poporale. După preotul Georgiu Mey preot în Schwörzkirch din diecesa de Rottenburg de Tit Bud paroch gr. cat. în Sat-Șugatag, etc. Prețul 60 cr.

Manual catehetic pentru primii ani școlari, prelucrat după I. A. Fritz de Basiliu Rațiu fost prof. de s. scriptură, catehetică motodică în semin. archid. din Blaș, actualminte vicariu arhiepisc. în Făgăraș. Prețul 60 cr.

Toma a Kempis depre imitațiunea lui Christos, românește depre originalul latin de Gavril Pop canonic; legat 1 fl. 15 cr.

Instrucțiune practică pentru cauzele matrimoniale cu respect la disciplina vigență în provincia bisericească gr. cat. de Alba-Iulia-Făgăraș, scrisă în usul păstorilor sufletesci prin Dr. Iuliu Simon pref. de s. Teologie. 1 fl. 30 cr.

Domneșeșca liturgie a celui dintru sânti părintelui nostru Ioan Chrisostom de Ioan Boroșiu paroch gr. cat. etc. 25 cr.

Rogățiunea Dnui Tatăl nostru. Explicată pre scurt de Ioan Boroșiu paroch gr. cat. și asesor consist. Prețul 10 cr.

Nu mă uita. Colecțiune de versuri funebreale, urmate de iertățiuni, epitafiă ș. a. Prețul 25 cr.

Tot de aici se pot comanda cărți și utensilii scolastice și altfel de cărți apărute ori și unde, precum și tot soiul de papire și recușite de scris. — În tipografia proprie se primesc spre efeptuire tot soiul de lucrări tipografice cu prețurile cele mai moderate.

Novele, Schițe, Piese teatrale, Anecdote ș. a.

Merinde dela Școlă seu învățături pentru popor, culese din diarul unui școlar de Dr. Georgiu Popa. Prețul 60 cr.

Idealul perdut. Novela originală de Paulina C. Z. Rovinar. Prețul 10 cr.

Opera unui om de bine. Novela orig. — continuarea novelei „Idealul perdut” — de Paulina C. Z. Rovinar. Prețul 10 cr.

Barb cobzarul. Novela originală de Emilia Lung. Prețul 10 cr.

El trebuie să se însore. Novela de Maria Schwarz, traduc. de N. F. Negruțiu. Preț. 15 cr.

Miseriile sociale. Novela de P. C. Z. Rovinar. Prețul 15 cr.

Infuița mândriei. Novela de P. C. Z. Rovinar. Prețul 15 cr.

Proba de foc. Comedie într'un act de A. Kotzebue, localisată de Irina Sonea-Bogdan. Prețul 10 cr.

Ultimul sicăstru. Tradițiune de G. Simu. Prețul 6 cr.

Cântăreța. Novela de Dem. Dan. Preț. 15 cr.

Bunica și nepotelul. Schiță din sfera educațiunii. După E. Legouvé de G. Simu. Preț. 6 cr.

Din trecutul Silvaniei. Legendă de Victor Rusu. Prețul 60 cr.

Nr. 76 și 77. Narațiune istorică după Wachsmann, de Ioan Tanco. Prețul 20 cr.

Prin mörte la victoriă. Comedie într'un act de A. Kotzebue localisată de Irina Sonea-Bogdan. Prețul 10 cr.

Carmen Sylva. Prelegere publică ținută prin V. Nicora prof. gimnas. — Cu portretul M. S. Regina României. Prețul 10 cr.

Poesii de Vasiliu Ranta-Buticescu. Un vol. de 192 pag., cuprinde 103 poesii bine alese și aranjate. Prețul redus (dela fl. 1.20 la) 60 cr.

Tesaurul dela petrosă seu Cloșca cu puil de aur. Studiu archeologic de D. O. Olinescu. Prețul 15 cr.

Economia pentru școlile popor. de T. Roșiu. Ed. II. Prețul 15 cr.

Spicuire din istoria pedagogiei la noi — la Români. De V. Gr. Borgovan. Prețul 10 cr.

365 Anecdote și Glume adunate, prelucrate și aranjate de Tit V. Gheaja spirit. la inst. corect. Cuprinsul acestui op. este foarte pretrecător, — așa că cetind și numai 1 pagină

din el; caută se ridi ori cât ai fi fost de necăjit și măchnit altmintrenea. Prețul unui esempl. cu porto francat e 40 cr.

Povestiri alese de Petra-Petrecu. Prețul spedate franco 80 cr.

„Nopti de iernă.” Novele pentru popor de G. Simu. Prețul 1 fl.

Chiluituri de cari strigă feciorii în joc de I. Pop Reteganul. Prețul 40 cr.

Starosteale adevă Datini dela nunțile Românilor Ardeleni. Adunate de I. Pop Reteganul. Prețul 25 cr.

Trandafiri și violele. Poesii de I. P. Reteganul. Ed. a II-a amplificată. Prețul 60 cr.

Versuri de dor, adunate din poezii români de A. Prețul 25 cr.

Cele mai bune și mai ieftine cărți de rugăciuni.

Ioana sufletului. Carte de rugăciuni și cântări bisericesci, frumos ilustrată. Prelucrată și edată cu permisiunea Măritului ordinariat diecesan gr. cat. de Gherla prin Vasiliu Păteșău preot gr. cat. în Hotoană. Ed. III. corésă și amplificată. Prețul unui esemplar broș. 40 cr., leg. 50 cr., leg. în pânză 80 cr., leg. mai fin 1 fl., leg. în piele 1 fl. 60 cr., în legătură de lux 2 fl. 50—3 fl. 80 cr.

Mărgăritarul sufletului. Carte bogată de rugăciuni și cântări bisericesci, foarte frumos ilustrată. Prețul unui esempl. broș. e 40 cr., leg. 50 cr., leg. în pânză 80 cr., leg. mai fin 1 fl., leg. în piele 1 fl. 60 cr., în legătură de lux 2 fl. 50—3 fl. 80 cr.

Micul mărgăritar sufletesc. Carte bogată de rugăciuni și cântări bisericesci, frumos ilustrată, pentru pruncii școlari de ambe sexele. Prețul unui esempl. broș. e 15 cr., 100 es. 12 fl., 50 esempl. 7 fl., legat 22 cr., 100 esempl. 20 fl., 50 esempl. 10 fl. 50 cr., leg. în pânză un esempl. 26 cr.

Cărticior de rugăciuni și cântări pentru pruncii școlari de ambe sexele. Cu mai multe icône frumoșe. Prețul unui esempl. broș. e 10 cr., 50 esempl. 3 fl., 100 esempl. 5 fl.; — legat 12 cr., 50 esempl. 5 fl., 100 esempl. 9 fl.

Visul Prea Sântei Vergure Maria, urmat de mai multe rugăciuni frumoșe. Prețul unui esempl. legat și spedit franco e 12 cr., 50 esempl. 5 fl., 100 esempl. 9 fl.

Epistola Dnui nostru Isus Christos. Prețul unui esempl. legat și spedit franco e 15 cr., 50 esempl. 6 fl., 100 esempl. 10 fl.

Cu deosēbită stimă cueză a incunoscintiă pre Veneratulū Clerū greco-catolicū, că precum și până acum iaū asupra-mi gătirea de

iconostase, amvōné, altare

și alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelorū, în ce privesce lucrul de mēsariū și de sculptorū, de colorare respective de marmorisare și de provedere cu icōne sante, dimpreună cu aședarea acelorū obiecte în fața locului, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescū ou plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericile greco-catolice aū căștigatū recunōscere deosēbită, și tōte mă îndreptașcū la șperarea, că Veneratulū Clerū mă va împărtăși ocașionalminte de prețuita-i încredere. Silința mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca și de aci înainte să meritū renumele celū bunu, care mi-l'am căștigatu până acum.

Prin tarifulū de zone dispărēndū depărtările, prin acōsta capacitatea de concourința mi-s'a măritū.

Rugāndu-mē pentru prețuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariū 1892

cu deosēbită stimă

Carolū Müller,

auritorū și fabric. de recuș. bisericesci.